

(۲) «مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص سَاحِرُ الْمُسْلِمِينَ يُقْتَلُ وَ سَاحِرُ الْكُفَّارِ لَا يُقْتَلُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ لَا يُقْتَلُ سَاحِرُ الْكُفَّارِ قَالَ لِأَنَّ الشَّرْكَ أَعْظَمُ مِنَ السِّحْرِ لِأَنَّ السِّحْرَ وَالشَّرْكَ مَقْرُونَانِ.»^۱

ما می گوئیم:

۱. سند روایت صحیح است
۲. روایت مشعر به آن است که ساحر مسلمین به سبب نفی ضروری، مرتد شده است
۳. دلالت روایت بر حرمت سحر روشن است حتی اگر مثل برخی از بزرگان بگوئیم که روایت در مقام آن نبوده است که «قتل» را ثابت کند بلکه صرفاً در صدد بیان مبالغه در حرمت بوده است.^۲
۴. توجه شود که روایت از دو جهت قابل استدلال است یکی حرمت سحر و یکی وجوب قتل او، اکنون به حیثیت اول توجه داریم و لذا قسمت آخر روایت که «سحر و کفر» را مقرون می شمارد، مورد نظر است، درباره حیثیت دوم، ذیل دسته دوم سخن می گوئیم.
۵. همین روایت در جعفریات هم نقل شده است ولی در قسمت آخر حدیث چنین آمده است: «لَأَنَّ الشَّرْكَ وَالسِّحْرَ طَيْرَانِ مَقْرُونَانِ» [پرنده های همراه]^۳
۶. این روایت هم چنین در دعائم الاسلام هم نقل شده است و در آنجا در آخر روایت اضافه شده است که: «الذی فیه من الشَّرْكَ اعظم من السِّحْرِ» (آنچه در ساحر هست هم شرک است و هم سحر است و شرکی که در او هست از سحری که در او هست بیشتر است)^۴

(۳) «قَالَ وَرَوَى أَنْ تَوْبَةَ السَّاحِرِ أَنْ يَحُلَّ وَلَا يَعْقَد.»^۵

توضیح:

۱. وسائل الشیعة، ج ۱۷، ص ۱۴۶.
۲. انوار الفقاهه، ج ۵، ص ۹۳.
۳. مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۱۰۶.
۴. مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۱۰۷.
۵. وسائل الشیعة، ج ۱۷، ص ۱۴۷.

۱. دلالت روایت از این جهت است که اصل سحر حرام است و که لازم است ساحر توبه کند البته روایت در مقام بیان آن است که بگوید علاوه بر توبه قلبی، جبران این، آن است که ساحر گره های ناشی از سحر را بگشاید.

۲. روایت را صدوق در علل الشرایع نقل کرده است.

(۴) صدوق در عیون اخبار الرضا، روایتی را از امام عسگری نقل می کند (که سابقاً ذیل

بیان آیه ۱۰۲ سوره بقره خواندیم)^۱

در این روایت بعد از اشاره به داستان هاروت و ماروت، گفته می شود که «آن دو ملک، برای ابطال سحر ساحران، سحر را و راه های بطلان آن را تعلیم دادند و در عین حال گفتند»:

«فَلَا تَكْفُرْ بِاسْتِعْمَالِ هَذَا السِّحْرِ وَ طَلَبِ الْإِضْرَارِ بِهِ وَ دُعَاءِ النَّاسِ إِلَيَّ أَنْ يَعْتَقِدُوا أَنَّكَ بِهِ تُحْيِي وَ تُمِيتُ وَ تَفْعَلُ مَا لَا يَقْدِرُ عَلَيْهِ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِنَّ ذَلِكَ كُفْرٌ»^۲

ما می گوئیم:

۱. روایت دال بر حرمت هر نوع سحری نیست، بلکه آن سحری که ساحر مردم را به آن بخواند که معتقد شوند که ساحر می کشد و زنده می کند، را حرام بر می شمارد و آن را کفر می داند.

عبارت «ان ذلك كفر» می تواند ناظر به «اعتقاد مردم» باشد و می تواند اشاره به «استعمال سحر و دعاء الساحر الى هذا الاعتقاد» باشد.

عبارت «نهی لا تکفر»، ظهور در آن دارد که کار ساحر کفر است، اگر همراه با خواندن مردم به چنین اعتقادی باشد.

۲. البته باید توجه داشت که این کفر، کفر عملی است (چنانکه اشاره خواهیم کرد)

(۵) «وَعَنْ تَمِيمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْقُرَشِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْجَهْمِ عَنِ الرَّضَاعِ فِي حَدِيثٍ قَالَ: وَ أَمَّا هَارُوتُ وَ مَارُوتُ فَكَانَا مَلَكَيْنِ عَلَّمَا النَّاسَ السِّحْرَ لِيَحْتَرِزُوا بِهِ سِحْرَ السَّحَرَةِ وَ يُبْطِلُوا بِهِ كَيْدَهُمْ وَ مَا عَلَّمَا أَحَدًا مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا حَتَّى قَالَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَكَفَرَ

۱. ن ک: ص ۱۷۷ درسنامه.

۲. وسائل الشیعة، ج ۱۷، ص ۱۴۷.

قَوْمٌ بِاسْتِعْمَالِهِمْ لَمَّا أَمَرُوا بِالْاِحْتِرَازِ مِنْهُ وَجَعَلُوا يُفَرِّقُونَ بِمَا تَعَلَّمُوهُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَ مَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ يَعْلَمُهُ»^۱

ما می گوئیم:

برخلاف روایت قبل، دلالت روایت بر کفر ساحران به صورت مطلق است ولی ممکن است آن را به وسیله روایت قبل تقیید کرد به اینکه در آن روزگار چون ساحران مردم را به عقائد کفرآلود می خواندند، مرتکب کفر می شدند.

(۶) «وَالْخِصَالِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الطَّالِقَانِيِّ عَنْ يَحْيَى بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ صَاعِدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ جَمِيلٍ عَنِ الْمُعْتَمِرِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ فَضِيلِ بْنِ مَيْسَرَةَ عَنْ أَبِي جَرِيرٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ - مُدْمِنٌ خَمْرٍ وَ مُدْمِنٌ سِحْرٍ وَ قَاطِعٌ رَحِمٍ الْحَدِيثَ»^۲

ما می گوئیم:

روایت مطلق سحر را مورد اشاره قرار نداده است ولی به قرینه «مُدْمِنٌ خَمْرٍ» می توان گفت ظهور روایت در تحریم اصل سحر و حرمت موکد نسبت به مدمن سحر است.

(۷) «عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنِ السُّنْدِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عَلِيًّا ع قَالَ: مَنْ تَعَلَّمَ شَيْئًا مِنَ السِّحْرِ قَلِيلًا أَوْ كَثِيرًا فَقَدْ كَفَرَ وَ كَانَ آخِرَ عَهْدِهِ بِرَبِّهِ وَ حَدَّهُ أَنْ يُقْتَلَ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ»^۳

ما می گوئیم:

درباره «کفر» سخن خواهیم گفت.

(۸) «فُرَاتُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْكُوفِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَسَنِ التَّمِيمِيِّ مُعْنَعًا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ آبَائِهِ عَنِ عَلِيِّ ع فِي حَدِيثٍ قَالَ: نَحْنُ أَهْلُ بَيْتِ عَصْمَانَ اللَّهُ مِنْ أَنْ نَكُونَ فَتَانِينَ أَوْ كَذَابِينَ أَوْ سَاحِرِينَ أَوْ زَنَائِينَ فَمَنْ كَانَ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ هَذِهِ الْخِصَالِ فَلَيْسَ مِنَّا وَ لَا نَحْنُ مِنْهُ»^۴

ما می گوئیم:

۱. وسائل الشیعة، ج ۱۷، ص ۱۴۷.

۲. وسائل الشیعة، ج ۱۷، ص ۱۴۸.

۳. وسائل الشیعة، ج ۱۷، ص ۱۴۸.

۴. وسائل الشیعة، ج ۱۷، ص ۱۴۸.

[زنائین: در تفسیر فرات کوفی «زیافین» ضبط شده است و به معنای مختال متکبر است]

(۹) «الْجَعْفَرِيَّاتُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنِي مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: أَقْبَلَتْ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ص فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي زَوْجًا بِهِ عَلِيٌّ غِلْظَةٌ وَإِنِّي صَنَعْتُ شَيْئًا لَأُعْطِفَهُ عَلَيَّ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَفْ لَكَ كَفَرْتَ دِينَكَ لِعَنْتِكَ الْمَلَائِكَةُ الْأَخْيَارُ لِعَنْتِكَ الْمَلَائِكَةُ السَّمَاءُ لِعَنْتِكَ الْمَلَائِكَةُ الْأَرْضُ فَصَامَتْ نَهَارَهَا وَقَامَتْ لَيْلَهَا وَلَبِسَتْ الْمُسُوخَ ثُمَّ حَلَقَتْ رَأْسَهَا فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ ص فَقَالَ إِنَّ حَلْقَ الرَّأْسِ لَا يَقْبَلُ مِنْهَا.»^۱

ما می گوئیم:

۱. در نقل من لا يحضره الفقيه دو عبارت دیگر هم وارد شده است: «كدرت البحار و كدرت الطين»^۲
۲. اینکه حضرت می فرمایند: «حلق رأس از آن زن پذیرفته نمی شود»، ظاهراً مشعر به آن است که چون حلق رأس برای زنان حرام است، نمی تواند به عنوان کفاره گناه واقع شود.

(۱۰) «وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع أَنَّهُ قَالَ: مِنَ السُّحْتِ تَمَنُّ الْمَيْتَةِ إِلَيَّ أَنْ قَالَ وَ أَجْرُ السَّاحِرِ الْخَبِيرِ.»^۳

(۱۱) «دَعَائِمُ الْإِسْلَامِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص: أَنَّهُ نَهَى عَنِ التَّمَائِمِ وَ التَّوْلِ فَالتَّمَائِمُ مَا يُعْلَقُ مِنَ الْكُتُبِ وَ الْخُرْزِ وَ غَيْرِ ذَلِكَ وَ التَّوْلُ مَا تَتَّحَبُّ بِهِ النِّسَاءُ إِلَى أَزْوَاجِهِنَّ كَالْكَهَانَةِ وَ أَشْبَاهِهَا وَ نَهَى ص عَنِ السَّحْرِ.»^۴

[خرز: مهره]

ما می گوئیم: نهی ظهور در حرمت دارد.

۱. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل؛ ج ۱۳، ص ۱۰۵

۲. الفقيه، ج ۳، ص ۲۸۲.

۳. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل؛ ج ۱۳، ص ۱۰۵

۴. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل؛ ج ۱۳، ص ۱۰۶

